

Ziek van chemische stoffen: bij welke kenniscentra kan de bedrijfsarts in Nederland terecht?

Verslag van de bijeenkomst van de Contact Groep Gezondheid en Chemie, 28 juni 2007

Peter Priem¹

Programma

Carel Hulshof, NVAB:	Noodzaak, proces en valkuilen van richtlijnontwikkeling
Frank Jungbauer, Centrum Arbeid & Gezondheid UMC:	Richtlijn contact eczeem
Rik Menting, Arbo Unie:	Expertise Centrum Toxische Stoffen Arbo Unie (ECTS)
Louis en Atie Verschoor:	Expertise Centre Environmental Medecine (ECEM)

Inleiding

Te vaak nog worden mensen ziek ten gevolge van blootstelling aan chemische stoffen. Bovendien blijkt herkenning hiervan voor bedrijfsartsen en artsen in het algemeen geen sinecure. Een goede reden om een poging te ondernemen om aan te geven bij welke kenniscentra men terecht kan in Nederland.

Elk centrum heeft namelijk zijn eigen expertise en legt verschillende accenten. Tevens kan men de vraag stellen naar de toegevoegde waarde van de onderzoeken in deze kenniscentra.

Wie kenniscentra zegt, zegt richtlijnontwikkeling.

Carel Hulshof beschreef het proces van richtlijnontwikkeling. Frank Jungbauer zou een en ander toegepast demonstreren op basis van de Richtlijn Contact eczeem maar meldde zich in extremis af. Vervolgens presenteerden twee expertise centra zich, dat van de Arbo Unie (Rik Menting) i.v.m. tox-ische stoffen en het ECEM i.v.m. environmentele blootstelling op basis van een schets van de respectievelijke werkwijze en casuïstiek. Atie Verschoor viel als spreker weg wegens ziekte, een euvel wat perfect werd opgevangen door spreker Louis Verschoor.

Noodzaak, proces en valkuilen van richtlijnontwikkeling

Carel Hulshof, bedrijfsarts, epidemioloog en universitair hoofddocent bij het Coronel Instituut is coördinator richtlijnontwikkeling bij het kwaliteitsbureau van de NVAB.

Als deskundige evidence-based medisch handelen brak hij een lans voor richtlijnontwikkeling als middel om de kwaliteit van deskundige preventie op de werkplek te verhogen. Richtlijnontwikkeling leidt immers tot kennissynthese (collectieve lectuur), transparant en verantwoord handelen en efficiënte besteding van de beschikbare zorg. Hij waarschuwde echter voor het oneigenlijk gebruik van richtlijnen in tuchtzaken en ongerichte aanstellingskeuringen. Richtlijnontwikkeling moet het handelen eenvormiger maken maar terzelfder nieuwe evidence met een belangrijke impact in de praktijk integreren. Bij het opstarten van een richtlijnontwikkeling past het de hiërarchische piramide van de informatiebronnen te overlopen. Tevens dient het voorwerp van de richtlijn zorgvuldig geselecteerd en omschreven te worden via correcte PICO-omschrijvingen. Een praktijktest is eveneens onontbeerlijk.

Implementatie ervan is een ander, apart verhaal en een update op regelmatige tijdstippen vormt het recurrente sluitstuk.

Immers, richtlijnontwikkeling grijpt plaats volgens de kwaliteitscirkel van Demming: verantwoord medisch handelen kan niet zonder toetsen en bijsturen.

Frank Jungbauer, internist en klinisch arbeidsgeneeskundige bij het Academisch Centrum voor Arbeid & Gezondheid deed bedrijfsartservaring op bij Shell. Hij ontwikkelde speciale aandacht voor de relatie huid en longen en de werkplek (allergologie). Hij zou de richtlijn contacteczeem voorstellen maar meldde af. Carel Hulshof kon nog meegeven dat bewuste richtlijn vooral begint op de werkplek (o.a. met uitgebreide lijsten van beroepen en stoffen) en de bedrijfsarts ertoe aanzet de spreekkamer te verlaten en de werkplek op te zoeken. Tevens bevat de richtlijn praktische tips met betrekking tot arbeidshygiëne en werkplekbeoordeling, te adviseren werkaanpassingen, handschoengebruik en barrièrecrèmes. Tot slot blijkt dat de UWV bij haar beoordeling ook de richtlijn hanteert hetgeen bij niet-implementatie aanleiding kan geven tot vergoedingsdiscussies.

Rik Menting is bedrijfsarts, toxicoloog en lid van het expertise centrum toxische stoffen bij Arbo Unie. Hij opende met de schatting van het RIVM in 2005 van circa 1850 vroegtijdige sterfgevallen door blootstelling aan chemische stoffen.

¹ HSE Competence Centre Solvay NV, email: peter.priem@solvay.com

Er volgde een casus over een 60-jarige werknemer werkzaam met een afbijtmiddel op basis van methyleenchloride die na consult bij de cardioloog omwille van pijn op de borst huiswaarts keerde en nadien overleed aan een voorwandinfarct. In deze casus van "paint removal hazard" zorgde blootstelling aan methyleenchloride via vorming van carboxyhemoglobine voor een onverwacht hoge cardiovasculaire stress op een reeds cardiolabel terrein.

Dit geval illustreert tevens het nut van een blootstellings-evaluatie.

RIE's zijn echter vaak incompleet. Heel wat banale producten en toepassingen ervan bevatten schadelijke stoffen maar worden niettemin over het hoofd gezien.

De diagnose van een potentiële beroepsziekte start immers met een adequate risico-evaluatie. Om daaraan bij te dragen is het ECTS in het leven geroepen. Het ECTS werkt samen met verschillende partners zoals TNO & IRAS in verband met "health monitoring" en met NKAL, UMC, VU, AMC, NCVB voor "health effects-monitoring". ECTS is multidisciplinair samengesteld en droeg tevens bij tot de ontwikkeling van PIMEX – opleidingsinstrumenten, branche-specifieke "Stoffenmanagers" (Chem Risk) en participeerde in IMA (Europees Monitoringprogram voor stof & kwarts). ECTS deed reeds 25 grote projecten en 60 nationale en internationale opdrachten voor o.a. DSM, AKZO, CEPE. ECTS ontwikkelde ook een instrument voor voorspelling van lasrookconcentraties, werkt aan projecten in de bouw (kwarts) en in de autoherstelling (isocyanaten) en realiseerde tal van academische werkplaatsen (triagesystemen PMO).

ECTS is tevens betrokken bij de REACH-implementatie en begeleiding als consultant.

Rik Menting stelde tenslotte zijn team voor en gaf tevens een overzicht van vaak gebruikte richtlijnen en bronnen.

Louis Verschoor, internist-endocrinoloog, is werkzaam in het Rijnstate Ziekenhuis te Arnhem, staflid bij het UMCN en bij het ECEM, opgericht in 2005 door Atie Verschoor, chemicus (voorheen bij Unilever, EUR en Stanford University California).

Dit expertise centrum streeft ernaar gezondheidseffecten van gevaarlijke stoffen op mensen zichtbaar te maken, te beperken door enerzijds advies over het gebruik van gevaarlijke stoffen door anderzijds advies te geven bij blootgestelden in verband met behandeltraject en bij claims.

Een en ander werd geïllustreerd aan de hand van 3 casussen:

- Een casus ging over blootstelling aan afvalwater in een niet geventileerde kruipruimte waarbij 3 stoffen werden geïdentificeerd die aanleiding gaven tot acute neurotoxiciteit, irritatie van de huid en bovenste luchtwegen en lange termijn effecten op lever en nier.
- Een tweede casus ging over het optreden van een progressief OPS-achtig beeld bij een werknemer die in een kleine ruimte bouwmaterialen ontwikkelt uit vliegkas. Hij werd tevens blootgesteld aan organische oplosmiddelen en vertoende manganisme.
- Een derde casus ging over twee gevallen van Morbus Kahler in een Research laboratorium met incidentele blootstelling aan stralingen allerhande en tal van chemische stoffen (Arsine en Fosfine).

Hieruit bleek het belang van de blootstellingsinventarisatie, het zoeken naar de relatie tussen blootstelling en klachten zowel naar aard als tijd, het nut van aanvullend bevestigend onderzoek, beheersmaatregelen op de werkplek, alsook een oordeelkundig gebruik van Laboratoriumonderzoek !

Literatuur

Paint-Remover Hazard (JAMA 235(4):398-401, 1976), Stewart RD, Hake CL

Current Occupational and Environmental Medicine, Fourth Edition, Joseph Ladou (2004), ISBN 0-8385-7219-7

<http://www.environmentalmedicine.nl>

<http://toxnet.nlm.nih.gov>

<http://www.biomonecs.com>

<http://www.protectingourhealth.org>

